

پوهنتون سلام
پوهنځی شرعیات و قانون
پروگرام ماستری فقه و قانون

امارت اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
معینیت امور علمی

دعوی مدنی و دفع آن در فقه و قانون

رساله ماستری

محصل: قاری محصل (نیازی)

استاد رهنما: دکتور نجیب الله (صالح)

سال: ۱۴۰۰ هـ ش

پوهنځي شرعيات و
قانون
پروگرام ماستري فقه و
قانون

امارت اسلامي
افغانستان
وزارت تحصيلات عالي
معينيت امور علمي

دعوی مدنی و دفع آن در فقه و قانون

رساله ماستري

محصل: قاری محصل (نیازی)

استاد رهنما: دكتور نجيب الله (صالح)

سال: 1400 هـ ش

الله
البر الرحيم
حسن

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

دپیارتمنت فقه و قانون

بورده ماستری

تصدیق نامه

محترم قاری محصل خان ولد ناصر خان ID: نمبر SH-MSF-98-569 محصل دور هفتم فقه و قانون
 که رساله ماستری خویش را زیر عنوان: دعوی مدنی و دفع آن در فقه و قانون
 به روز ۱۳۰۰/۱۲/۱۹ تاریخ ۱۴۰۰ هـ ش موفقانه دفاع نمود، و به اساس
 بررسی هیات تحکیم مستحق ۹۰ (نمره به عدد) پورا کړود (نمره به حروف) گردید،
 موفقیت شان را از الله متعال خواهانیم.

اعضای هیات تحکیم:

ردیف	نام استاد	عضویت	امضاء
۱	سر محقق سید حبیب شاکر	عضو هیات	
۲	دکتور رفیع الله عطاء	عضو هیات	
۳	دکتور نجیب الله صالح	استاد رهنما و رئیس جلسه	

..... معاون علمی

..... آمر بورده ماستری

خلاصه بحث

این بحث که تحت عنوان (دعوی مدنی و دفع آن در فقه و قانون) بمنظور نیل به درجه ماستری تحریر گردیده است، پیرامون:

- ماهیت دعوی مدنی

- ماهیت دفع دعوی مدنی

- ماهیت وکالت

که مشتمل بر یک مقدمه (۳) فصل، نتیجه گیری، پیشنهادات، فهرست آیاتی قرآنی، فهرست احادیث متبرکه، فهرست اعلام، و منابع و مأخذ می باشد.

در مقدمه بعد از حمد و ثنا و درود بر ناجی بشریت حضرت محمد ﷺ اهمیت موضوع، اسباب اختیار، سؤال های اصلی تحقیق، پیشینه و ضرورت تحقیق، مواد و روش تحقیق، اهداف تحقیق، خطه و پلان تحقیق، مطرح و بیان گردیده است.

فصل اول که شامل شش مبحث می باشد: مبحث اول تعریف دعوی، مبحث دوم اسباب و ارکان دعوی، مبحث سوم مشروعیت دعوی، مبحث چهارم شروط دعوی، مبحث پنجم انواع دعوی به اعتبار حکم آن، و مبحث ششم تقسیم دعوی به اعتبار موضوع آن می باشد. فصل دوم که شامل سه مبحث می باشد: مبحث اول تعریف دفع و انواع آن، مبحث دوم انواع دفع در قانون، مبحث سوم زمان دفع دعوی در فقه اسلامی و قانون اصول محاکمات مدنی می باشد که پیرامون آن تحقیق همه جانبه صورت گرفته است.

فصل سوم که شامل شش مبحث می باشد: مبحث اول تعاریف و کلیات وکالت، مبحث دوم ارکان، شرایط و موانع وکالت، مبحث سوم اقسام وکالت، مبحث چهارم شروط صحت وکالت برای خرید، مبحث پنجم احکام وکالت، مبحث ششم انتهاء یا ختم وکالت می باشد.

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.....مقدمه

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.....فصل اول دعوی

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.....مبحث اول: ماهیت دعوی

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.....مطلب اول: تعریف لغوی دعوی

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.....مطلب دوم: تعریف شرعی دعوی

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.....مطلب سوم: تعریف قانونی دعوی

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.....مطلب چهارم: مشروعیت دعوی

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.....مبحث دوم: اسباب و ارکان دعوی

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.....مطلب اول: اسباب دعوی

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.....مطلب دوم: ارکان دعوی

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.....مطلب سوم: تفکیک مدعی از مدعی علیه و فایده آن ...

DEFINED.

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.....مبحث سوم: شروط دعوی

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.....مطلب اول: شروط عمومی دعوی

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.....مطلب دوم: شروط خصوصی دعوی

**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.....مبحث چهارم: انواع دعوی به اعتبار حکم
DEFINED.**

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.....مطلب اول: دعوی صحیح

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.....مطلب دوم: دعوی فاسد

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.....مطلب سوم: دعوی باطل

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.....مطلب چهارم: حکم دعوی

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.....مطلب پنجم: آثار قانونی اقامه دعوی

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED..... مبحث پنجم: تقسیم دعاوی

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED..... مطلب اول: دعوی منع تعرض

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED..... مطلب دوم: دعوی وقف اعمال جدیده

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED..... مطلب سوم: دعوی استرداد حیازت

ERROR! BOOKMARK ... مبحث ششم: اجزاء صورت دعوی مدنی و نمونه آن
NOT DEFINED.

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.. مطلب اول: اجزاء صورت دعوی مدنی

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED... مطلب دوم: نمونه صورت دعوی مدنی

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED..... فصل دوم: دفع
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. مبحث اول: تعریف دفع و انواع آن

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED..... مطلب اول: تعریف دفع

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. مطلب دوم: دلایل مشروعیت دفع دعوی

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED..... مطلب سوم: انواع دفع در فقه اسلامی

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.. مبحث دوم: انواع دفع در قانون

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED..... مطلب اول: دفع موضوعی

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED..... مطلب سوم: دفع بعدم قبول

ERROR! مبحث سوم: زمان دفع دعوی در فقه اسلامی و قانون اصول محاکمات مدنی
BOOKMARK NOT DEFINED.

ERROR! BOOKMARK NOT مطلب اول: وقت دفع موضوعی به نزد فقهاء و اهل قانون

DEFINED.

ERROR! BOOKMARK NOT ... مطلب دوم: وقت دفع موضوعی به نزد اهل قانون

DEFINED.

ERROR! مطلب سوم: وقت دفع خصومت (دفع بعدم قبول دعوی) به نزد فقهاء و اهل قانون

BOOKMARK NOT DEFINED.

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. مبحث چهارم: وقت دفع شکلی به نزد فقهاء و اهل قانون

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. مطلب اول: وقت دفع شکلی به نزد فقهاء

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. مطلب دوم: وقت دفع شکلی به نزد اهل قانون

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. مطلب چهارم: اجزای دفع مدنی و نمونه آن

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. فصل سوم – وکالت

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. مبحث اول: تعاریف و کلیات

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. مبحث دوم: ارکان، شرایط و موانع وکالت

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. مبحث سوم: اقسام وکالت

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. مبحث چهارم: شروط صحت وکالت برای خرید

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. مبحث پنجم: احکام وکالت

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. مبحث ششم – انتهاء یا ختم وکالت

نتایج بحث 1

پیشنهادهای 4

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. فهرست آیات قرآنی

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. فهرست احادیث

فهرست اعلام 110

فهرست منابع و مأخذ 111

نتایج بحث

۱- فقهاء کرام برای دعوی تعریف های متعدد و مختلف بیان نموده اند، ولی تعریف جامع: (دعوی عبارت است از گفته و قولی که قاضی آنرا بپذیرد و هدف از آن درخواست حق معلوم که در نزد مدعی علیه باشد، و یا اینکه شخص از حق خود دفاع کند) میباشد.

۲- مدعی، مدعی علیه، مدعی به، وصیغه دعوی، ارکان و عناصر اساسی دعوی را تشکیل میدهد که هر کدام آن شروط جداگانه خود را دارد.

۳- دعوی مدنی شروط عمومی و خصوصی خود را دارد که در صورت عدم رعایت آن منجر به رد یا ابطال دعوی میگردد.

۴- دعوی بر حسب حقوق ایکه قانون آنرا حمایت مینماید بر چندین نوع تقسیم میگردد:

الف- دعاوی شخصیه و دعاوی عینیه و دعاوی مختلطه.

ب- دعاوی منقوله و دعاوی عقاریه.

باز دعاوی عینه تقسیم میگردد به:

الف- دعاوی ملکیت.

ب- دعاوی حیازت.

چون دعاوی ملکیت تحت حصر نمی آید؛ دعوی حیازت تقسیم میگردد به:

الف- دعوی استرداد حیازت.

ب- دعوی دعوی منع تعرض.

ج- دعوی وقف اعمال جدیده.

۵- اقامه دعوی آثاری قانونی ذیل را در پی دارد:

الف- اشتغال محکمه به رسیدگی و تعیین محدوده رسیدگی آن، ممنوعیت سایر محاکم از رسیدگی به دعوای مشابه.

ب- تکلیف مدعی علیه به پاسخگویی و برقراری رابطه حقوقی بین او و مدعی دعوای عدم تاثیر این آثار نسبت به اشخاص ثالث است.

ج-: انقطاع مرور زمان: اقامه دعوی قانوناً مرور زمان را که مانع استماع دعوی می‌گردد قطع میکند.

۶- فقهاء دفع را به دو بخش تقسیم نموده اند:

الف- دفع موضوعی که هدف از آن ابطال نفس دعوی مدعی بوده.

ب- دفع بعدم قبول، اما شراح قوانین قسم سوم را اضافه نموده اند که عبارت از دفع شکلی و به اجراءات شکلی مرتبط می‌باشد.

۷- فقهاء کرام مانند شراح قانون به دفع شکلی اهتمام نورزیده زیرا مقصد ایشان وصول به حق بود و این دفع بالای تحصیل حق مؤثر نمی باشد اگرچه به بعضی انواع دفع شکلی پرداخته اند مانند دفع بعدم خصومت.

۸- فقهاء دفع بعدم قبول را به چندین نام مسمی کرده اند که عبارت است از: عدم قبول و عدم سماع و دفع خصومت.

۹- دفع بعدم قبول را فقه اسلامی بوجود آورده نه قانون فرانسه چنانچه گفته میشود.

۱۰- بعضی اوقات دفع بعدم قبول در ذات خود دعوی می‌باشد، که مستلزم رعایت شرایط دعوی می‌گردد.

۱۱- فقهاء بر جواز طرح دفع موضوعی در هر مرحله دعوی اتفاق نظر دارند.

۱۲- حنفی ها مطرح ساختن دفع موضوعی را بعد از صدور حکم مشروط به دو شرط ساخته اند که عبارت است از: الف- در صورت ثبوت این دفع متضمن ابطال حکم اول باشد.

ب- بین دفع مدعی علیه و دعوی اصلی توفیق ممکن نباشد.

۱۳- فقهاء مالکی بر قبول مطرح شدن دفع موضوعی بعد از حکم بنابر دوقول اختلاف نظر دارند.

۱۴- فقهاء قانون مبنی بر مطرح شدن دفع موضوعی در هر مرحله دعوی اتفاق نظر دارند.

۱۵- به نزد فقهاء حنفی و مالکی مطرح شدن دفع خصومت قبل از حکم جواز دارد اما به نزد فقهاء شافعی: لازم است تا دفع قبل از آغاز شدن اقامه بینه مدعی بعمل آید.

۱۶- فقهاء قانون در رابطه به دفع خصومت اختلاف نظر دارند بعضی شان آنرا داخل در دفع موضوعی و بعضی شان آنرا داخل در دفع شکلی ساخته اند و بعضی دیگری شان به فرق بین هر دو نوع قایل میباشند.

۱۷- به نزد فقهاء برای طرح دفع شکلی ساحه وسیع در نظر گرفته نشده است، و مطابق رای دکتور محمد نعیم یاسین وقت دفع شکلی قبل از جواب دادن به دعوی مدعی میباشند.

۱۸- فقهاء قانون بر وجوب مطرح ساختن دفع شکلی قبل از آغاز خصومت اتفاق نظر دارند اما دو حالت از آن مستثنی میباشند:

الف- دفع شکلی ایکه به نظام عام اختصاص داشته باشد مانند اختصاص وظیفی.

ب- حالت تأجیل طلب دعوی مبنی بر اطلاع از مستندات ایکه خصوم آنرا تقدیم میکند.

پیشنهادات

پیشنهاد مینمایم تا مقامات عالی‌تره محکمه بمنظور تطبیق مؤثر احکام قانون اصول محاکمات مدنی و فراهم آوری تسهیلات به قضات، وکلای مدافع و خصوم، هر چه عاجلتر به وضع قواعد و لوایح دعوی و دفع اقدام بعمل آورند.

۱- قانون گذار افغانستان صراحتاً به دفع موضوعی، دفع شکلی، و دفع بعدم قبول دعوی اشاره نکرده بلکه با ذکر یک یا چند صورت از صورتهای آن اکتفا نموده است.

که این موقف با توجه به اهمیت دفع متذکره مطلقاً متناسب نیست از این رو به قانون گذار افغانستان پیشنهاد مینمایم تا در موقف خویش تجدید نظر نموده با توجه به اهمیت موضوع به شکل واضح به بیان مفهوم، احکام، و آثار هر دفع طور علی حده پرداخته آنرا در قانون تسجیل نماید تا مورد استفاده عام و خاص قرار گیرد.

۲- قانون اصول محاکمات مدنی افغانستان دفع موضوعی؛ شکلی و عدم قبول را به شکل مختلط ذکر کرده است، پیشنهاد می‌گردد تا مقنن افغانستان در موقف خویش تجدید نظر نموده هر دفع را طور علی حده شامل مواد جداگانه قانون نماید تا از اختلاط مصادیق هر یک جلوگیری بعمل آید.

در اخیر از الله متعال شکرگذار هستم که برایم توفیق عنایت فرمود تا در این موضوع مهم مطابق توانمندی خویش معلومات ضروری را جمع آوری نموده و به خوانندگان محترم تقدیم نمایم، از تمام خوانندگان محترم احترامانه خواهش بعمل می‌آید تا اگر سهو و خطاء در این بحث وجود داشته برایم اطلاع دهند تا در اصلاح آن اقدام نمایم از دربار خداوند متعال رجاء مند ام تا این بحث من مورد استفاده خوانندگان قرار گیرد و برای من توفیق اعمال صالحه عطاء نماید.

بخاطر دسترسی به متن کامل این تحقیق مراجعه شود به:

پوهنتون سلام، کتابخانه مرکزی چهار راهی گل سرخ، سرک کلونه پشته

و یا هم به ایمیل آدرس ذیل تماس گرفته شود:

salamresearchcentre@salam.edu.af